

BABEL

Bestseller
New York
Times

Gabriela
GARCIA

FEMEI ȘI SARE

„Un roman de debut uluitor de puternic,
epic și intim în același timp.”

O. The Oprah Magazine

NEMIRA

Gabriela
GARCIA

FEMEI ȘI SARE

Traducere din limba engleză și note de
ANCA DUMITRU

NEMIRA

Ilustratia copertei: blue sea - ©TeamDAF/iStock; flowers - ©ivan-96/
Getty Images
DTP copertă: Adnan VASILE
Prepress copertă: Alexandru CSUKOR
Redactor: Filip STANDAVID
Tehnoredactor: Magda BITAY
Lector: Anca Elena COMAN

Redactor-șef: Alina SÂRBU
Director editorial: Alexandra RUSU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GARCIA, GABRIEL

Femei și sare / Gabriela Garcia; trad. din lb. engleză :
Anca Dumitru. – București : Nemira Publishing House, 2021
ISBN 978-606-43-1221-1

I. Dumitru, Anca (trad.)

821.111

Gabriela Garcia
OF WOMEN AND SALT
Copyright © 2021 by Gabriela Garcia
All rights reserved.

© Nemira, 2021

Tiparul executat de tipografia ART GROUP PUBLISHING

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-1221-1

Pentru bunica mea, Iraida Rosa López

Maria Isabel

Gloria

Cecilia

Ana

X

Dolores

Carmen

Elena

Jeanette

Maydelis

Carmen

Miami, 2018

Jeanette, spune-mi că vrei să trăiești!

Mă uitam ieri la fotografiile tale de când erai mică. Plină de sare și de nisip, știrbă și râzând cu gura până la urechi, undeva la marginea oceanului, tu, singura mea fiică. Cu o carte în mână, căci asta aveai chef să faci pe plajă. Nu să te joci, nu să înoți, nu să te-arunci în valuri. Voiai să stai la umbră și să citești.

Tu în adolescență, deșirată ca o stea de mare pe tram-bulină. Vezi cum zâmbim un pic câș, de parcă am avea aceeași gură? Tu adolescentă, tu în Florida, petrecerea de absolvire de la Epcot, două picioare în două direcții diferite. La Epcot, în acea mică lume Disney, e posibil să stai cu un picior într-o țară și cu celălalt, în alta.

Copil solar, cu părul mereu răvășit de vânt, cândva ai fost fericit! Fotografiile vorbesc. Ce zâmbete! Cum ar fi putut să-mi treacă prin minte că ascundeai un asemenea secret? Tot ce știam era că, la un moment dat, zâmbeai și că apoi n-ai mai făcut-o.

Să știi că și eu am secrete. Și că, dacă ai înceta să te omori, dacă ți-ai purta de grijă, poate că am avea cum să stăm de vorbă. Poate că ți le-aș spune. Poate c-ai înțelege de ce am luat anumite decizii, ca aceea de a mă da de ceasul morții ca să țin familia laolaltă. Poate că există forțe la care niciuna dintre noi nu s-a gândit. Poate că, dacă aș fi avut cum să panoramez trecutul, să văd toate drumurile, aș putea să explic de ce: de ce au ajuns viețile noastre să fie ceea ce sunt?

Îmi spuneai adesea: *Tu pur și simplu refuzi să vorbești despre orice. Refuzi să lași orice emoție să se vadă.*

Mă învinovățesc, pentru că îți cunosc toată viața, așteptai ceva mai mult de la mine. Și ți-am ascuns atâtea, și am găsit atâtea căi să fiu intenționat mai dură. Credeam că trebuie să fiu eu aspră, cât pentru amândouă. Tu mereu te prăbușeai. Tu mereu te făceai țin-dări. Mi-am spus: *Eu trebuie să fiu forța.*

N-am zis niciodată: *M-am temut toată viața.* Nu am mai vorbit nici cu propria mamă. Și nu ți-am spus nici de ce am venit în țara asta, dintr-un cu totul alt motiv decât crezi. Și n-am spus nici că aș fi convinsă că, dacă nu numesc o emoție sau un adevăr, voința le-ar putea face să dispară, pur și simplu. *Voința.*

Spune-mi că vrei să trăiești, și am să fiu tot ce vrei tu să fiu. Dar nu am atâta voință cât să trăiesc pentru amândouă.

Spune-mi că vrei să trăiești.

Mi-era teamă să privesc în urmă, pentru că aș fi văzut ce urma să se petreacă. Înainte și *după*, ca sarea biciuind apa, până când nici nu mai pot distinge între ele, dar îi simt gustul pe pielea ta ori de câte ori îți țin trupul

cuprins de febră, de fiecare dată când ajungi la dezintoxicare. Fiecare poveste care s-a izbit de a noastră. Mi-era teamă să privesc în urmă, pentru că așa aș fi văzut ce urma să se petreacă.

NU DANSA DINCOLO DE MUNTELE DIN ZARE

María Isabel
Camagüey, 1866

La șase și jumătate, pe când toți torcedorii stăteau la mesele lor, în fața mormanelor de frunze, iar supraveghetorul a lovit clopotul, María Isabel și-a plecat capul, și-a făcut semnul crucii în dreptul umerilor și a apucat prima frunză. Cititorul a făcut același lucru sus, pe platforma înălțată deasupra muncitorilor, doar că în mâinile lui nu erau frunze maronii, ci un ziar împăturit.

— Dragi domni, angajați ai atelierului, a spus, începem astăzi cu o scrisoare de mare importanță din partea stimaților editori ai *Aurorei*. Acești oameni cultivați își exprimă afecțiunea pentru muncitorii ale căror aspirații către cunoaștere – știință, literatură și principii morale – alimentează progresul Cubei.

María Isabel și-a trecut limba peste partea lipicioasă de pe dosul frunzei, simțind gustul amar de pământ, de-acum atât de familiar, de parcă s-ar fi născut cu el. A așezat frunza moale peste straturile de dinainte, iar nervurile lungi grămadă, alături. Torcedorii – care puteau fuma câte trabucuri voiau – scăpărau chibrituri și pufăiau de câteva ori, ferind flacăra cu mâinile. Aerul devenea tot mai dens. María Isabel inspirase deja atât de mult praf de tabac, încât devenise ceva obișnuit să-i curgă sânge din nas, dar supraveghetorul nu le permitea muncitorilor să deschidă obloanele mai mult de-o palmă – lumina soarelui ar fi uscat trabucurile. Și-a mascat tusea. Era singura femeie din atelier. Nu voia să pară slabă.

Fabrica nu era prea mare, după standardele cubaneze: o sută și ceva de muncitori, destui cât să răsucescă recolta unei plantații aflate la câțiva kilometri depărtare. Un siloz de lemn aflat la mijloc adăpostea frunzele uscate de soare, înnegrite, de consistența unei foi de hârtie, pe care torcedorii le cărau spre punctele lor de lucru. Lângă siloz, o scară ce flanca scaunul pe care stătea Antonio, cititorul.

A ridicat ziarul, dregându-și vocea.

— *La Aurora*, vineri, 1 iunie 1866, a început el. Nu sunt oare ordinea și moralul bun, pe care producătorii noștri de trabucuri le-au observat în ateliere, la fel ca și entuziasmul de a învăța, dovezi clare că progresăm?

María Isabel a scotocit în stiva ei de frunze, punându-le deoparte, pentru umplutură, pe cele de calitate proastă.

— Intrați numai într-un atelier cu două sute de muncitori și veți fi uimiți de ordinea pe care o veți descoperi,

veți vedea că toți sunt animați de un singur scop: să-și îndeplinească obligațiile...

O căldură înțepătoare străbătea deja umerii Mariei Isabel. Pe măsură ce-aveau să treacă orele, furnicăturile ajungeau zvâcnete, până când, la sfârșitul programului, de-abia dacă avea să-și mai poată înălța capul. *Să-și îndeplinească obligațiile, să-și îndeplinească obligațiile.* Mâinile i se mișcă de capul lor. Se va auzi clopotul și se va uita la teancul de trabucuri netede, ca lucrate în argilă, mirată că ea fusese aceea care le răsucise pe toate. Își închipuia cum pătrund straturile maronii, la nesfârșit, unele în altele – mesele devenind pereți, frunzele devenind ochi, brațe avântate mișcându-se sacadat, până când totul și cu toții deveneau parte a aceleiași poezii fizice, o unică melodie făcută din sudoare. Ora prânzului. Obosise.

*

În oraș era un singur drumeag desfundat care trecea de porțile fabricii și continua spre plantația de trestie-de-zahăr aflată la câțiva kilometri depărtare, ambele deținute de familia creolă Portefños. Pe-aici o lua spre casă María Isabel, pe drumul care șerpuia pe la umbră, ferind-o când și când de soarele nemilos. Se gândea la cuvintele lui Antonio: Învățătura a devenit un obicei în rândurile lor; acum au lăsat în urmă luptele de cocoși, înlocuindu-le cu cititul unui ziar sau al unei cărți; astăzi disprețuiesc coridele; astăzi îi vedem mai degrabă la

teatru, la biblioteci sau la asociațiile cele mai *active*, de unde sunt nelipsiți.

O fi adevărat de vreme ce, de când *La Aurora* dezvăluise caracterul lipsit de civilizație al luptelor de cocoși sau al coridelor, numărul de participanți scăzuse. Dar nu numai recomandările ziarului i-au convins să renunțe la sporturile sângeroase. La mijloc mai erau și îngrijorările. Pâlcuri de muncitori sușoteau despre grupări rebele care se ridicau împotriva loialiștilor spanioli. Vorbeau despre bărbați care se antrenau împreună pentru a se alătura altora, care porneau spre Havana. María Isabel fusese mult prea încercată de la moartea recentă a tatălui ei, după ce o blestemată de febră tifoidă îl rosese pe dinăuntru în doar câteva săptămâni, ca să bage de seamă la început, ca să-i pese. Dar apoi ajunsese să fie singurul lucru despre care se mai vorbea.

Deși, pe când zvonurile legate de luptele de gherilă se răspândiseră până în partea lor de insulă, la fel se întâmplase și cu poveștile despre lupte. S-au tot schimbat capii grupărilor, înlocuiți ori de câte ori idealurile lor se dovediseră prea riscante. Havana, cu conacele sale înșirate unul după altul, aparținând familiilor spaniole, privea cu nepăsare revoltele și părea din ce în ce mai probabil că regina avea să fie neîndurătoare cu orice formă de rebeliune. Pentru María Isabel, o neliniște usturătoare înlocuise de multă vreme idealurile înalte de la începuturi: *libertate, eliberare*. Ura necunoscutul. Ura faptul că propria supraviețuire depindea de un viitor politic îndoielnic, pe care izbutea cu greu să și-l imagineze.

Acasă. Mama Mariei Isabel stătea pe jos, cu spatele sprijinit de chirpiciul rece al *bohío*-ului¹. Aurelia abia se întorsese și ea de la muncă, de pe plantație.

— *Mamá*²? a spus María Isabel, alarmată s-o găsească așa, cu o îmbujorare nefirească scaldându-i obrazul până-n vârful urechilor.

— *Estoy bien*³, a răspuns. M-a obosit drumul. Știi că mă lasă tot mai mult puterile.

— Nu-i adevărat.

Cu o mână proptită de perete, María Isabel a ajutat-o pe Aurelia să se ridice.

— *Mamá*, a repetat María Isabel, atingând fruntea Aureliei cu dosul palmei, care duhnea atât de tare a zeamă de tutun, încât femeia a icnit. Nu vrei să te odihnești la aer, în hamac? Pregătesc eu prânzul.

Aurelia a bătut-o ușurel pe braț pe María Isabel.

— Ești o fată bună, a spus.

S-au îndreptat spre hamacul întins între palmieri.

Mama Mariei Isabel, chiar și stoarsă de ani și ani de înfrângeri și muncă grea, păstra încă o urmă de eleganță. Pielea îi era fină, abia ridată, iar dinții, șiraguri drepte fără nicio pată. După moartea soțului, Aurelia a avut mulți pretendenți, bărbați știrbi cu pielea subțire ca hârtia și decolorată de soare, care ofereau prea puțină bu-năstare – un măgar, o mică parcelă cu arbori de avocado sau palmieri –, poate un strop de grijă, dar femeia i-a pus pe fugă. „O femeie nu lasă iubirea de Dumnezeu,

¹ „Colibă“ (în lb. spaniolă, în original).

² „Mamă“ (în lb. spaniolă, în original).

³ „Sunt bine“ (în lb. spaniolă, în original).

de țară sau de familie“, spunea pe atunci, înainte ca bărbatii să înceteze s-o mai curteze. „Am să mor văduvă, așa mi-e scris.“

Dar María Isabel vedea că maică-sa se șubrezea. Se dedicase aproape agresiv găsirii unui soț pentru fiică-sa. María Isabel a protestat: era fericită în atelier, pe planție, transpirând lângă foc, curățând fructe de yucca și banane, aruncându-le într-un vas de fontă cu apă clocotită pentru *cazuela*¹, adunând sângele porcilor într-o găleată de tablă, cu mânecile suflecate până la cot, ca să facă apoi sângereți lucioși ca pucioasa, sfârtecând cu o macetă o nucă de cocos doldora de apă. E drept că torcedorii aveau o meserie la care toți râvneau, onorabilă – își făcuse timp de aproape un an ucenicia, înainte să înceapă să lucreze pentru un salariu. Fabrica o plătea la bucată, cu jumătate din ceea ce câștigau bărbatii, iar ea era singura femeie din atelier și știa că bărbatii îi purtau pică. Auziseră de această nouă invenție din Havana – o matriță cu care aproape oricine putea să răsucescă un trabuc – și se temeau că María Isabel era vestitoarea a ceea ce avea să vină: femei neîngrijite, lipsite de talent, și puradei soioși care le vor lua slujbele pentru o plată de nimic. Îi sugeraseră că ar putea câștiga mai bine dacă i-ar „dista“ puțin. Din salariul ei, se reținea o sumă mai mare pentru a-l plăti pe cititor.

Uneori, în momente ca acesta, visa, privind-o pe fe-reastră pe maică-sa cum zace în hamac cu fața îmbujorată, că ar putea exista o lume în care Aurelia să nu trebuiască să muncească, o lume unde și-ar petrece

¹ „Cratiță“ (în lb. spaniolă, în original).

timpul având grijă de maică-sa, și nu răsucind trabucuri cot la cot cu bărbații. Și se resemnase deja că va spune „da” oricărui bărbat care i-ar putea oferi zile mai ușoare. Așa îi era scris.

*

După prânz urmau romanele: Victor Hugo, Alexandre Dumas, chiar William Shakespeare; *Contele de Monte Cristo*, *Mizerabilii*, *Regele Lear*. Unele deveniseră atât de populare printre torcedori, că ajunseseră să le dea trabucurilor numele personajelor: Monte Cristo cel firav și sumbru, durduliii și drăgălașii *Romeo y Julieta*¹, iar benzile trabucurilor erau ornamentate cu turniruri și îndrăgostiți lipsiți de noroc.

Erau la începutul celui de-al doilea volum din *Mizerabilii*, ales prin vot cu un consens rar, după ce cititorul terminase *Cocoșatul de la Notre-Dame*. Întregul atelier a izbucnit în aplauze la sfârșitul cărții, iar don Gerónimo, care conducea atelierul de parcă ar fi fost chiar arhidiaconul malefic de la Notre-Dame, i-a pedepsit. Dar muncitorii s-au bucurat zgomotos când Antonio le-a dezvăluit că intrase în posesia unei traduceri spaniole a altei cărți a lui Victor Hugo, cinci volume, de data asta, despre rebeliune și mântuire, despre revolte politice și iubire, o carte care promitea să-i emoționeze și să-i ilumineze înainte de sfârșitul ei dureros.

A fost cel mai pașnic vot din întreaga istorie a atelierului Porteños y Gómez. Iar acum María Isabel își

¹ „Romeo și Julieta” (în lb. spaniolă, în original).